
**Tekstil – Kəmiyyət kimyəvi analizi – 4-cü hissə:
Müəyyən zülal liflərinin digər liflərlə qarışıqları
(hipoxlorit üsulundan istifadə)**

**Textiles — Quantitative chemical analysis —
Part 4: Mixtures of certain protein fibres with
certain other fibres (method using hypochlorite)**

LAZIMDIR

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

Elçin İsaqzadə küç., 7-ci köndələn

Telefon: +994125149308

Email: office@azstand.gov.az

MÜQƏDDİMƏ

1. Bu standart “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ tərəfindən işlənilib hazırlanıb və təqdim edilib.

2. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ-nin “____” _____2023-cü il tarixli _____saylı Qərarı ilə təsdiq edilib.

3. Bu standart beynəlxalq Standart ISO 1833-4:2020 ilə eynidir (İDT).

This standart is identical (İDT) to the European Standard ISO 1833-4:2020

4. İlk dəfə tətbiq edilir.

5. Dövlət standartında müəyyən edilən tələblərin beynəlxalq standartlara, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın ilkin yoxlama müddəti 2024-cü il, dövri yoxlama müddəti ildə 1 dəfədir.

MÜNDƏRİCAT

ÖN SÖZ.....	V
1 TƏTBİQ SAHƏSİ.....	1
2 NORMATİV İSTİNADLAR.....	1
3 TERMİN VƏ TƏRİFLƏR.....	1
4 SINAĞIN PRİNSİPİ	1
5 REAGENTLƏR	1
7 SINAĞIN APARILMA ÜSULU	2

ÖN SÖZ

Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı (ISO) milli standartlaşdırma orqanlarının (ISO-nun üzv orqanları) ümumdünya federasiyasıdır. Beynəlxalq standartların hazırlanması işi adətən ISO-nun texniki komitələri vasitəsilə həyata keçirilir. Texniki komitənin yaradılma məqsədini təşkil edən predmetdə maraqlı olan hər bir üzv orqan həmin komitədə təmsil olunmaq hüququna malikdir. Bu işdə ISO ilə əlaqələndirmə şəraitində, beynəlxalq təşkilatlar, həmçinin hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları da iştirak edir. ISO bütün elektrotexniki standartlaşdırma məsələlərində Beynəlxalq Elektrotexnika Komissiyası (IEC) ilə yaxından əməkdaşlıq edir.

Bu sənədi hazırlamaq üçün istifadə olunan və onun sonrakı saxlanması üçün nəzərdə tutulan prosedurlar ISO/IEC Direktivlərinin 1-ci hissəsində təsvir edilir. Müxtəlif növ ISO sənədləri üçün tələb olunan fərqli təsdiq meyarları xüsusilə qeyd edilməlidir. Bu sənəd ISO/IEC Direktivlərinin 2-ci hissəsinin redaksiya qaydalarına uyğun olaraq tərtib olunub (bax: www.iso.org/directives).

Bu sənədin bəzi elementlərinin patent hüquqlarının predmeti ola biləcəyi ehtimalına diqqət yetirilir. ISO bu cür patent hüquqlarının hər hansı birinin və ya hamısının müəyyən edilməsinə görə məsuliyyət daşımır. Sənədin hazırlanması zamanı müəyyən edilmiş hər hansı patent hüquqlarının təfərrüatları "Giriş" bölməsində və/yaxud ISO-nun daxil olmuş patent bəyannamələrinin siyahısında təqdim olunacaq (bax: www.iso.org/patents).

Bu sənəddə istifadə edilən hər hansı ticarət adı istifadəçilərin rahatlığı üçün verilən informasiyadır və onun dəstəkləndiyini ehtiva etmir.

Standartların könüllü xarakter daşması, uyğunluğun qiymətləndirilməsi ilə bağlı ISO-nun xüsusi termin və ifadələrinin mənasına dair izahat, eləcə də Ümumdünya Ticarət Təşkilatının (ÜTT) Ticarətə Texniki Maneələr Sazişində əksini tapan prinsiplərə ISO-nun sadıqlıyı haqqında məlumat üçün aşağıdakı keçidə daxil ola bilərsiniz: www.iso.org/iso/foreword.html.

Bu sənəd Toxuculuq məmullatları üzrə ISO/TC 38 sayılı Texniki Komitə tərəfindən ISO və CEN arasında texniki əməkdaşlıq haqqında Sazişə (Vyana Sazişi) uyğun olaraq, Avropa Standartlaşdırma Komitəsinin (CEN) Toxuculuq və toxuculuq məhsulları üzrə CEN/TC 248 sayılı Texniki Komitə ilə birgə hazırlanmışdır.

Bu üçüncü nəşr texniki cəhətdən təshih edilmiş ikinci nəşri (ISO 1833-4:2017) ləğv edir və onu əvəz edir.

Əsas dəyişikliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

[5.1.2](#)-də natrium hipoxlorit məhlulunun hazırlanmasına dair təlimat ətraflı təsvir olunmuşdur.

ISO 1833 seriyasındakı bütün hissələrin siyahısını ISO-nun veb sahifəsində tapa bilərsiniz.

Bu sənədlə bağlı istənilən rəy və ya suallar istifadəçinin milli standartlaşdırma qurumuna yönəldilməlidir. Bu qurumların tam siyahısını www.iso.org/members.html saytında tapa bilərsiniz.

**Tekstil – Kəmiyyət kimyəvi analizi – 4-cü hissə:
Müəyyən zülal liflərinin digər liflərlə
qarışıqları (hipoxlorit üsulundan istifadə)**

AZS ISO 1833-4: 2023

**Textiles — Quantitative chemical analysis —
Part 4: Mixtures of certain protein fibres
with certain other fibres (method using hypochlorite)**

Tətbiq edilmə tarixi “ _____ ” _____ 2023-cü il

1 TƏTBİQ SAHƏSİ

Bu sənəddə bəzi qeyri-zülal və bəzi zülal liflərinin aşağıdakı qarışıqlarından hazırlanmış toxuculuq materiallarında zülal liflərinin kütlə payının müəyyən olunması üçün hipoxloritin istifadəsi nəzərdə tutulan üsul müəyyən olunur:

- yun, digər heyvan tükləri (məsələn, kaşmir, tiftik), ipək, zülal, ilə
- pambıq, kupro, viskoza, modal, akril, xlorofiblər, poliamid, poliester, polipropilen, şüşə, elastan, elastomultiester, elastolefin, melamin və polipropilen/poliamid iki komponentli.

2 NORMATİV İSTİNADLAR

Mətnə aşağıda qeyd olunan sənədlərə elə istinad edilir ki, onların məzmununun bir hissəsi və ya hamısı bu sənədin tələblərini təşkil edir. Tarixi mövcud olan istinadlar üçün yalnız qeyd olunan redaksiya tətbiq olunur. Tarixi mövcud olmayan istinadlar üçün istinad edilən sənədlərin ən son redaksiyası tətbiq olunur (istənilən düzəlişlər də daxil olmaqla).

ISO 1833-1, Textiles — Quantitative chemical analysis — Part 1: General principles of testing

3 TERMİN VƏ TƏRİFLƏR

Bu sənədin məqsədləri üçün aşağıdakı terminlər və təriflər istifadə olunur.

ISO və IEC standartlaşdırma zamanı istifadə olunan terminologiyayı aşağıda qeyd olunan ünvanlarda saxlayır:

IEC Elektropediya: <http://www.electropedia.org/>

ISO Onlayn faylların baxılması platforması: <https://www.iso.org/obp>

4 SINAĞIN PRİNSİPİ

Zülal lifi qələvi hipoklorit ilə qarışığın məlum quru kütləsindən həll edilir. Qalıqlar toplanır, yuyulur, qurudulur və çəkilir; onun kütləsi, zəruri hallarda düzəldilir, qarışığın quru kütləsinin faizi ilə ifadə edilir. Zülal lifinin faizi fərqlə aşkar edilir.

5 REAGENTLƏR

ISO 1833-1-də təsvir edilən reagentləri 5.1, 5.2 və 5.3-də verilmiş reagentlərlə birlikdə istifadə edin.

5.1 Hipoxlorit məhlulu

5.1.1 Hipoxlorit məhlulunun hazırlanması

Hipoxlorit məhlulunun hazırlanması üçün ya natrium hipoxloritdən (5.1.2), ya da litium hipoxloritdən (5.1.3) istifadə etmək olar. Litium hipoxloritdən (5.1.3) az sayda analiz tələb olunan hallarda və ya kifayət qədər uzun fasilələrlə həyata keçirilən analizlərdə istifadə olunmalıdır. Bu onunla əlaqədardır ki, natrium hipoxloritdən fərqli olaraq bərk litium hipoxloritdə hipoxloritin faizlə miqdarı faktiki olaraq sabitdir. Əgər hipoxloritin faizlə miqdarı məlumdursa, onda hər bir analiz üçün hipoxloritin miqdarının yodometrik üsulla yoxlanılmasına ehtiyac yoxdur, çünki litium hipoxloritin dəqiq çəkilmiş sabit miqdarından istifadə etmək olar.

5.1.2 Natrium hipoxlorit.

İlkin olaraq (5.0 ± 0.5) q/l həll olunmuş natrium hidrokسيد əlavə olunmuş tərkibində (35 ± 2) q/l aktiv xlor (təxminən 1 mol/l) olan natrium hipoxlorit məhlulu.

Tərkibində lazımi miqdarda aktiv xlor olan hipoxlorit məhlulunun alınması zəruridir, natrium hipoxlorit halında bu, müntəzəm olaraq yoxlanılmalıdır.

İstifadə olunmazdan əvvəl məhlulda aktiv xlorun miqdarı yodometrik üsulla yoxlanılmalıdır, lakin onun qatılığı 0.9 mol/l-dən 1.1 mol/l-ə qədər diapazonda kritik deyil.

Onu aktiv xlorun 3,5 % miqdarına çevirmək üçün lazım olan durulaşmanı və müvafiq olaraq, 1 l tələb olunan reagentin alınması üçün lazım olan qatılaşıdırılmış hipoxlorit məhlulunun həcmi hesablayın. Qatılaşıdırılmış məhlulun bu miqdarına 200 ml suda həll olunmuş (5.0 ± 0.5) q natrium hidrokسيد (5.2) məhlulunun hamısını əlavə edin və 1 l həcmə qədər su ilə durulaşdırın. Yaxşı qarışdırın. Hər gün təzə hazırlayın.

5.1.3 Litium hipoxlorit.

Tərkibində 35% aktiv xlor olan 100 q (və ya 30% aktiv xlor olan 115 q) litium hipoxloriti təxminən 700 ml suda həll edin, təqribən 200 ml suda həll edilmiş 5 q natrium hidrokسيد (5.2) əlavə edin və su ilə məhlulun həcmi 1 litrə qədər çatdırın.

Təzə hazırlanmış məhlulun yodometrik üsulla yoxlanılmasına ehtiyac yoxdur.

5.2 Natrium hidrokسيد.

5.3 Sirkə turşusu, durulaşıdırılmış məhlul.

5 ml sirkə turşusunu ($20\text{ }^{\circ}\text{C}$ -də $\rho = 1.05$ q/ml) 1 l-ə qədər su ilə durulaşdırın.

6 AVADANLIQLAR

ISO 1833-1-də təsvir olunan avadanlığı 6.1 və 6.2-də verilmişlərlə birlikdə istifadə edin.

6.1 Konusvari kolba, minimum tutumu 250 ml.

6.2 Su hamamı, temperaturda (20 ± 2) $^{\circ}\text{C}$.

7 SINAĞIN APARILMA ÜSULU

ISO 1833-1 standartında təsvir olunan ümumi üsulu yerinə yetirin, sonra isə sınağı aşağıdakı şəkildə davam etdirin.

Konusvari kolbada olan sınaq nümunəsinin hər qramına 100 ml hipoxlorit məhlulu əlavə edin, sınaq nümunəsinin islanması üçün qüvvətli şəkildə qarışdırın, sonra isə (20 ± 2) °C temperaturda su hamamında 40 dəqiqə müddətində fasiləsiz qarışdırın.

Su hamamının temperaturunun müəyyən olunmuş həddə saxlanılmasına diqqət yetirin, çünki bəzi liflərin (məsələn, yun) həll olması ekzotermiki olaraq gedir. Bu, reaksiya istiliyinin paylanması və ya çıxarılması yolu ilə reallaşdırıla bilər; əks halda həll olmayan liflərin təzə başlayan həllolması əhəmiyyətli xətalara gətirib çıxara bilər.

Kolbanın içindəkilərini filtrləmə tiqelində filtrləyin və qalan lifləri az miqdarda hipoxlorit məhlulu ilə yumaqla tiqeə keçirin.

Sorulma vasitəsilə tiqeli boşaldın və ardıcıl olaraq qalığı su, durulaşdırılmış sirkə turşusu və son olaraq su ilə yuyun, hər yumadan sonra tiqeli sorulma vasitəsilə boşaldın. Hər bir yuyucu maye ağırlıq qüvvəsinin təsiri altında axıb gedənə qədər sorulma tətbiq etməyin.

Son olaraq, sorulma vasitəsilə tiqeli boşaldın, tiqeli və qalığı qurudun, sonra soyudun və onları tərəzidə çəkin.

8 NƏTİCƏLƏRİN HESABLANMASI VƏ İFADƏ OLUNMASI

Nəticələri ISO 1833-1 standartında təsvir olunan ümumi təlimatlara uyğun olaraq hesablayın.

$d=1.03$ olan xam pambıq, həmçinin $d=1.01$ olan pambıq, viskoza, modal, melamin istisna olmaqla, d -nin qiyməti 1.00 bərabərdir.

9 DƏQİQLİK

Tekstil materiallarının homojen qarışığında bu üsulla əldə edilən nəticələrin etibarlılıq həddi 95 % etibarlılıq səviyyəsi üçün ± 1 faiz bəndindən çox olmamalıdır.

ICS: 59.060.01

Açar sözlər: lif, Tekstil, toxuma, viskoz, yun, pambıq, ipək, xam pambıq

LAZIMİ

Rəsmi nəşr
“Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu”
publik hüquqi şəxs

AZS ISO 1833-4:2023

**Tekstil – Kəmiyyət kimyəvi analizi –4-cü hissə:
Müəyyən zülal liflərinin digər liflərlə qarışıqları
(hipoxlorit üsulundan istifadə)**